

dóan jegyzi meg Bowyer, hogy tanulmánya abból a szempontból is korlátozott érvényességű, hogy olyan bizonytalan kategóriákkal dolgozik, mint a „feketék és ázsiaiak” vagy a „bevándorlók” csoportjai. Annak objektív felméréséhez, hogy az angliai fehér lakosság milyen mértékben táplál elenséges érzelmeket az egyes bevándorló csoportokkal szemben, olyan felmérésekre van szükség, melyek konkrét etnikai csoportokkal kapcsolatban tesznek fel kérdéseket. Bowyer, kutatásai eredményeképpen, arra a következtetésre jutott, hogy a kisebbség tagjai fizikai közelségének mértéke attól függően befolyásolja a többség csoportközi kapcsolatok iránti fogékonyságát, hogy az adott kisebbség mennyire illeszkedett már be a befogadó társadalomba. A szerző ugyanakkor hozzáteszi, ezt a feltételezést is ellenőrző vizsgálatok alá kell vetni, a különböző bevándorló csoportokat ért faji és etnikai konfliktusok összehasonlító elemzése útján.

Décsi Tímea

A kormány pártösszetételének hatása a bevándorlásra: a norvég példa

Gudbrandsen, Frøy: Partisan Influence on Immigration: The Case of Norway = Scandinavian Political Studies, 33. vol., 2010. 3. no., 248–270. p.

A kormány pártösszetételének bevándorlásra gyakorolt hatása tisztázatlan. Tudósok vitatkoznak a pártösszetétel befolyásának (*partisan theory*) jelentőségéről, és hogy az állam képes-e befolyásolni a bevándorlást. Noha egyes tanulmányok teljes mértékben elvetik az elméletet, mely szerint a kormány pártösszetétele hatást gyakorol a nemzetgazdasági mutatókra, számos kutató határozottan megalapozottnak tartja a feltételezést. De mi a helyzet a bevándorlással? A mindenkori kormány befolyása alá tartozik vagy kizárólag külső tényezők határozzák meg? A politikusok hatalmának mértékéről ez ügyben nem csak a tudósok, de maguk a politikusok sem jutnak közös megegyezésre. Gudbrandsen tanulmánya ebbe a vitába kapcsolódik be, amikor a norvég politikusok a Norvégiába történő menekült-bevándorlásra kifejtett befolyását vizsgálja.

Az írás első része a norvég pártok pártprogramban megfogalmazott, a menekültbevándorlás ügyét érintő állásfoglalásait elemzi. A pártprogramokban megfogalmazott álláspontok lehetnek bár általánosak és homályosak, de, ahogy Gudbrandsen kutatási eredményei is mutatják, a norvég politikai pártok így is szembeűnően eltérő módokon közelítik meg a

menekültbevándorlás kérdését. A befogadott menekültek száma azonban vajon az eltérő álláspontokkal szinkronban változott?

Gudbrandsen írása több szempontból is bővíti a vita korábbi szempontjait. Először is, noha a legtöbb mennyiségi felmérésben mellőzik, egyedül a menekültek származási és befogadó országainak párhuzamos tanulmányozása teszi lehetővé a politikai befolyás mértékének megbízható tesztelését. Gudbrandsen a kormány változásainak a menekültbevándorlásra gyakorolt hatásait panelelemzéssel vizsgálja az 1985–2005 közötti időszakban, 142 származási országban. Modellje tehát nem csak a befogadó ország, de a származási országok visszaigazoló adatait is szem előtt tartja. Másodsorban, a tanulmány csak *kormányzási tapasztalattal* rendelkező pártokat elemez. A téma irodalmában ugyanis szembeűnő, mennyire háttérbe szorulnak a korábban kormányon lévő pártok a szélsőjobboldali pártokkal szemben. Harmadsorban, számos országban a bevándorlás mennyiségi felmérésének a rendelkezésre álló adatok silány minősége az akadálya. A norvég adatok több szempontból is megbízhatóbbak az átlagnál. A Norvégiába történő bevándorlásról készült statisztikák meglepően megbízható, részletekbe menő adatokat rögzítenek a bevándorlókról. Az illegális bevándorlás szintén ronthatja a hivatalos statisztikák minőségét, Norvégiában azonban még az utóbbi években tapasztalt növekedés ellenére is viszonylag alacsony az országban illegálisan tartózkodók száma.

A jó minőségű adatok rendelkezésre állása csak egy ok, amiért érdemes Norvégiát választani egy bevándorlási esettanulmány készítéséhez. Annak kutatásában, hogy létezik-e kapcsolat bevándorlás és pártpreferencia között, Norvégia több más szempontból is kiváló kiindulási pontnak bizonyul. Az ország távoli elhelyezkedése, északon, messze a fő bevándorlási célpontokat jelentő államoktól, a bevándorlás erősebb ellenőrzését teszi lehetővé a mindenkori norvég kormány számára, más ipari országok vezetőivel szemben. A norvég alkotmány szerkezete is kedvez a kormánypártok befolyásának.

Gudbrandsen kutatási eredményei azt bizonyítják, hogy a kormány pártösszetétele valós magyarázattal szolgál a menekültbevándorlás változásaira. A norvég pártok különböző módon és mértékben viszonyulnak a kérdéshez, és a különböző hozzáállások tükröződnek is a befogadott menekültek számának változásaiban. Hatásuk nem jelentős, de érzékelhető.

Az 1985–2005 közötti pártprogramok vizsgálatánál a tanulmány szerzője négy esetben talált következetes, világos álláspontot a menekült-bevándorlás tekintetében. Három párt vagy teljesen kihagyta hitvallásából a kérdést, vagy értelmezhetetlenül kétértelmű álláspontot fogalmazott meg. Ami azonban a pártprogramokból nem derült ki, kiolvasható volt újságcikkekből. A statisztikai elemzés alátámasztotta a feltételezést, mely

szerint a Munkáspárt és a Centrupárt által alakított kormányokhoz képest egy konzervatív kormány erősebb kézzel fogja a gyeplőt. Annak ellenére azonban, hogy a pártprogramok alapján a Centrupártot liberálisabbnak vélhetnénk a Munkáspártnál, a két párt kormányzása alatt befogadott menekültek számában csekély különbség mutatkozik.

Gudbrandsen tanulmánya arra a következtetésre jut, hogy a bevándorlási politika megváltoztatásának tekintetében a kormányban a konzervatív pártok a legmeghatározóbbak. A témában születő tudományos kutatások fókuszát tehát indokolt lenne a szélsőjobboldal pártjairól a főbb áramlatokat képviselő pártokra áthelyezni, hiszen elsősorban ezek a pártok gyakorolnak közvetlen hatást a bevándorlásra. Gudbrandsen nem tagadja a külső befolyásoló tényezők hatásait, de hangsúlyozza, hogy a nemzeti pártoknak is komoly beleszólása van a bevándorlás alakulásába.

Décsi Tímea

SZEMLE

Kisebbségi jog

„Emberi méltóság” intézményes foglalatban: az emberi jogok

Habermas, Jürgen: Das utopische Gefälle. Das Konzept der Menschenwürde und die realistische Utopie der Menschenrechte. = Blätter für deutsche und internationale Politik, 55. Jg. 2010. 8. No. 31–34. p.

A szaklap azon frissiben közli az emberi jogok aktuális helyzetképének szentelt majna-frankfurti konferencia (*Human Rights Today: Foundations and Politics*) súlyponti előadását. Elemzésében a jeles társadalomfilozófus a jogkézlet évszázados fejlődése során kikristályosodott „emberi jogi” normák relevancia-kérdését járja körül. Alapvető megállapítása: a háttérben rangrejtve is eredendően az emberi méltóság eszméje áll. A ma hatályos cikkelyek az emberi méltóságon tett megannyi erőszak: önkény, az elnyomatás, törbecsalás, vérontás évezredek át megélt tapasztalatának elemi elutasítását visszhangozzák, miközben a jogfilozófia lemaradásba került a kézzelfogható kapcsolat feltárásával. Az együtthatás először az ENSZ Emberi Jogi Nyilatkozatában (1947) jutott kifejezésre, amely első cikkelyében az emberiség egyéneinek egyenlőségét emberi méltóságukkal és az azt reprezentáló alapjogaikkal méri.

Habermas témafelvetése közvetlen indíttatását egybek között a német szövetségi parlament által elfogadott, kétes „légi biztonsági” törvény (2006) példamutató alkotmánybírósi elutasításától nyerte. Ez a törvény a New York-i „szeptember 11.” apokaliptikus terrortámadásához hasonló esetekre Németországban a gépek lelövését látta követendőnek a „még nagyobb baj” megelőzése érdekében. Az alkotmánybírósi indoklása szerint a törvény intézményes önkénnyel kívánja előre kijelölni a lehetséges áldozati kört, tekintet nélkül egyéneinek oszthatatlan emberi méltóságára.

Habermas levezetésében (amely szavanként aranykarátot ér, lényegi tartalmát csak hiteles fordítás adhatná vissza) az emberi méltóság az egyének autonóm tudatával ítélkező felelős lelkiismeret kollektív foglalatát adja. A belőle kisugárzó erkölcsi parancsokkal jutunk el fokról fokra az alapjogi tartalmakhoz. Ez egyúttal a jogkézlet történelmi kibontakozásának útja a természet- vagy észjogtól (háttérben az észmorállal) a történeti jog irányában, melynek során a maga lelkiismereti gyökerét mint utópiát megőrzi. A végkifejletben termékeny feszültség marad fent a definiált nor-